

ALFABE DEĞİŞİMİ KAPSAMINDA KASIM TINISTANOV'UN "ENE TİLİBİZ" ADLI KİTABI

KASIM TINISTANOV'S BOOK NAMED "ENE TİLİBİZ" WITH THE SCOPE OF ALPHABET CHANGING

АЛФАВИТ АЛМАШУУ ЖААТЫНДА КАСЫМ ТЫНЫСТАНОВДУН «ЭНЕ ТИЛИБИЗ» ДЕП АТАЛГАН ЭМГЕГИ

Özet: Türkler uzun yazılı tarihleri boyunca çeşitli alfabeleri ustalıkla kullanmış ve bu alfabelerle eserler meydana getirmiştir. Bununla birlikte alfabe değişimi süreçleri her zaman sancılı süreçler olmuştur. Bütün Türk dünyasında ortak bir alfabe ile anlaşmayı kolaylaştırma çabası sonunda Türk ellileri bir araya getirmiş ve Latin alfabesinde karar kılınmıştır. Bu makalede Latin alfabesine geçiş süreci genel olarak ele alınacak, ardından Kırgızistan özelinde alfabe değişiminin mimarı Kasım Tinistanov'un Ene Tilibiz adlı eseri alfabe değişimi kapsamında incelenecektir.

Anahtar Sözcükler: Alfabe değişimi, Ene Tilibiz, Kasım Tinistanov, Kırgızistan'da alfabe değişimi

Abstract: During all the history of Turkic nations, Turkish folks used various alphabets skillfully and created different kinds of works of art. Nevertheless the process of changing the alphabet are painful for nations. Finally they decided to use latin alphabet as result so that they will understand each other easily with the help of having a common alphabet. In this article we will first survey the change of alphabet and especially the alphabet changing in Kyrgyzstan which was built by Kasım Tinistanov and his book named Ene Tilibiz.

Key words: Alphabet changing, Ene Tilibiz, Kasım Tinistanov, Alphabet changing in Kyrgyzstan.

Аннотация: Түрк эли узакка созулган тарыхы боюнча түрдүү алфавит колдонгон. Бул алфавиттер менен маанилүү эмгектерди жаратышкан. Муну менен бирге, алфавитти алмаштыруу процесси абдан түйшүктүү болгон. Бардык түрк дүйнөсүндө орток алфавит менен байланыш куруу аракеттеринин натыйжасында түрк элинин баишчылары чогулуп, латын алфавитин колдонууну чечишкен. Бул макалада латын алфавитине өтүү процесси жалпысынан иликтенет. Ошондой эле чоңдор үчүн алиппенин автору Касым Тыныстановдун «Эне тилибиз» деп аталган эмгеги алфавит алмашуу жаатында талданат.

Түйүндүү сөздөр: Алфавиттин алмашуусу; эне тилибиз, Касым Тыныстанов, кыргызстандагы алфавиттин алмашуусу.

GİRİŞ

Türklerden kalan ilk yazılı eser 7. yüzyılın sonlarında dikildiği sanılan Çory yazıtıdır, 6 satırlık küçük bir yazıt olan bu yazıtta, bir Köktürk erinin İltiş Kağan'a katılması anlatılmaktadır (Sertkaya 1995: 318). 7. yüzyıldan günümüze kadar Türkler geniş bir coğrafyaya yayılmışlar, bu geniş coğrafyalarda Köktürk, Mani, Soğd, Uygur, Brahmi, Tibet, Ermeni, Süryani, Arap, Latin ve Kiril alfabesi gibi çeşitli alfabeler kullanmışlardır. Türkler 1300 yıllık yazı hayatları boyunca 13 farklı alfabe kullanmıştır (Tekin 1997: 8). 19. ve 20. yüzyıllarda Türk dünyasında uzun zamandan beri

tartışla gelen Arap harflerinin Türkçe için yeterli olmadığı, ıslah edilmesi gerektiğinin yanı sıra, modern dünyaya ayak uydurabilme adına Latin alfabesine geçmenin bir zorunluluk olduğu dile getirilmiştir (Demirel 1999: 28). Bu anlamda bilim adamları bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunmuşlar ve 1926 yılında Bakü Türkoloji Kurultayında bütün Türk dünyasında Latin alfabesinin kabulü yönündeki kararlar uyarınca Kırgızistan'da da 7 Mart 1927'de Arap harfleri yerine Latin harfleri kabul edilmiştir. Bu alfabe Kırgızistan'da 1928 yılından itibaren kullanılmaya başlanmış, ancak 1940'ta, yani İkinci Dünya Savaşı öncesinde diğer Türk toplulukları

gibi Kiril alfabesinden uyarlanmış, günümüzde de kullanılan alfabe kullanıma sokulmuştur (Gündoğdu 2011: 406).

1. Türkiye’de Alfabe Değişimi

Türkiye’de ise Tanzimat döneminden başlayarak Arap alfabesinin Türkçenin seslerini göstermekte yetersiz olduğu, okuma ve yazmakta güçlükler yarattığı dile getirilmiştir. Tanzimat aydınlarının önde gelen isimlerinden “Münif Paşa 1863’te Osmanlı Cemiyet-i İlmîyesine sunduğu projede Arap harflerinin bitiştirilmeden ayrı yazılmasını ve “ses uyumu kuralı” nedeniyle sesli harflerin eksiksiz kullanılmasını önermiştir. II. Meşrutiyet döneminde 1911 yılında Milâslı İsmayıl Hakkı öncülüğünde kurulan İslah-ı Huruf Cemiyeti bu amaçla Yeni Yazı adlı bir dergi bile çıkarmış ve derginin amacını “harfleri tadil ve ıslah ile mükemmel hale getirmek” olarak açıklamıştı (Sadoğlu, 2003:220). II. Meşrutiyet döneminde alfabe tartışmaları içerisinde belki de en ilginç tutum, Türkçülerin Arap harflerindeki ısrarıydı. Necip Asım, Milâslı İsmayıl Hakkı, Müftüoğlu Ahmed Hikmet ve hatta Gökâlp Arap harflerinden vazgeçilmesinin Müslümanlar arasındaki bağları zayıflatacağını savunuyorlardı. Arap alfabesi Türkçüler için aynı zamanda Türk lehçelerini yazıda birleştirebilecek bir işleve sahipti. Ancak 1926’da tüm Sovyet Müslümanlarının Latin alfabesine geçirilmesi kararının alındığı Bakü’deki I. Türkoloji Kongresinden sonra Türkçülerin Latin alfabesi konusundaki tavırlarını belirgin şekilde değiştirmeleri de bu açıdan anlamlıydı (Sadoğlu, 2003:221).

Cumhuriyet döneminde alfabe değiştirilmesine yönelik ilk öneri 1923’te İzmir İktisat Kongresinde işçi delegelerinden Ali Nazmi tarafından verilmiş, ancak başta Kongre başkanı Kâzım Karabekir olmak üzere delegelerden büyük kısmı tarafından sert tepkiyle karşılanmıştır (Korkmaz, 1963:37). Alfabe tartışmalarını Türkiye Büyük Millet Meclisine ilk taşıyan İzmir milletvekili Şükrü Saracoğlu olmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisinde kurulan Dil Encümeninin çalışmaları sonunda biri alfabe, diğeri dil olmak üzere iki ayrı rapor hazırlanmıştı. Alfabe raporuna göre Dil Encümeni, Latin esasında bir alfabenin ortak ve edebî dilimizin dayandığı İstanbul Türkçesine uygulanabileceğine karar vermiş ve bu amaçla yeni bir harf sistemi meydana getirmişti (Levend, 1972:401). Bu raporun ertesinde 9 Ağustos 1928 akşamı Mustafa Kemal Atatürk, Sarayburnu’ndaki büyük eğlence de de, etrafını saran halka hitaben, ilk defa harf inkılabını açıklayarak yeni harflerin kabul edilmesi lazım geldiğini belirtmiştir. Atatürk’ün konuşmasından hemen sonra “Türk Harflerinin Kabul ve Tatbiki Hakkında Kanun” teklifi meclis başkanlığına verilmiş ve aynı gün mecliste kabul edilmiştir. 1353 sayılı kanun 3 Kasım 1928’de Resmi Gazetede yayımlanmış ve yürürlüğe girmiştir.

2. Kasım Tımistanov ve Alfabe Değişimi Çalışmaları

İncelemekte olduğumuz “Ene Tilibiz” adlı kitabı Kasım Tımistanov 1928 yılında yazmıştır. Kırgız yazılı edebiyatının temelini atanlardan biri olan yazar, şair, dram yazarı, Kırgız alfabesini oluşturan dilci, Kırgızların ilk profesörü Kasım Tımistanov, 10 Eylül 1901 tarihinde Isık Göl bölgesine bağlı Çırpıktı köyünde doğmuştur. 1909-1912 arasında Sazanovka köyündeki ilkokulda, 1916-1924 yıllarında Karakol şehrindeki Rus yerlilerinin mektebinde eğitim görmüştür. 1924 yılında Taşkent’teki Kırgız-Kazak Enstitüsünden mezun olmuştur. Kırgız yazılı edebiyatı tarihinde ilk defa Kasım Tımistanov’un “Kasım’ın Şiirleri” derlemesi 10 bin nüsha olarak Moskova’dan yayımlanmıştır. Bu kitapta on iki tane Kazakça, yirmi iki tane Kırgızca şiir, Kırlov’un “Karınca ile Yusufçuk” fablının Kırgızca çevirisi ve “Canlı Mirza” adlı

manzume yer almaktadır. Fakat bu kitap yayımlandıktan sonra “Sevgiyi niye yazıyor?” diye çok fazla eleştirilir. “Akademi Buluşmaları” adlı piyesi sahnede oynandıktan sonra kınanır, parti üyeliğinden çıkarılarak zor durumda kalır. Bundan sonra o, şiir yazmayı bırakır ve dil bilimini geliştirmeye ve toplumsal işlere yönelir.

Kırgız Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulurken Tımistanov’un katılmadığı çalışma, yapmadığı iş kalmaz. Bu yıllarda onun asıl isteği yeni Kırgız edebiyatını oluşturmak olmuştur. O, Kırgız dilinde Sovyet edebiyatını geliştirmeye çaba gösterir. Bunun için sabit bir alfabe gerekiyordu. Tımistanov, 1925 yılında “Canlı Alfavit Koomunun Dostoru” (Yeni Alfabe Topluluğunun Dostları) teşkilatını kurar ve bu teşkilatı 1927 yılına kadar yönetir. Kırgız yazı tarihinde Arap harflerinden vazgeçilerek Latin harflerinin kullanılmaya başlamasında, Kasım’ın büyük emeği geçmiştir. O, alfabe-yi hazırlar ve bu alfabe “Erkin Too” gazetesinin 29 Haziran 1925 tarihli sayısında yayımlanır. Gazetenin aynı sayısında “Latin alfabesini niye kullanacağız?” başlıklı uzun makalesini yayımlar ve bu makalesinde şöyle der: “Her okurun şunu iyi anlaması gerekir ki, Latin alfabesine geçmemizin amacı, doğunun beyaz sarıklı imamlarını yok etmek değil, basit bir yol ile edebiyatımızı ve kültürümüzü geliştirmek. Bizim amacımız, Latin harflerini kullanarak Latin veya Fransız’a dönüşmek veya soldan sağ tarafa yazarak uygar milletlere özenmek değil, basit ve kısa yol ile millî edebiyatımızı, millî kültürümüzü bir araya getirerek bunlar vasıtasıyla onlarınki (uygar milletlerinki) gibi tekniğe sahip olmaktır.”

1926 yılının sonunda Kırgızistan’da Yeni Alfabe Topluluğu kurulur, buraya Kırgızistan Yürütme Komitesi’nin başkanı Abdıkadir Orozbekov ve Orozbekov’un yardımcısı olarak Kasım Tımistanov tayin edilir. 1927 yılında Kırgız Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Eğitim Komiserliğinin komiseri ve aynı yıl Kırgız Alfabesi Merkezi Komitesinin başkanı olur.

1927 yılının yaz aylarından itibaren bir takım meslektaşları ve yakın çevresi tarafından Stalinizm ideolojisine karşı çıktığı gerekçesiyle eleştirilerek hakkında suç duyurusunda bulunulan Tımistanov, 1 Ağustos 1937’de hapse atılmış, zindanda acılar ve işkence içinde sorgulanarak geçirdiği bir yılın ardından askerî mahkeme tarafından idama mahkûm edilmiştir. Hakkında alınan idam kararı aynı gün kafasına kurşun sıkılmak suretiyle infaz edilen talihsiz şairin adının herhangi bir yayım organında karalamak maksadıyla dahi olsa geçmesine, yazmış olduğu eserlerin basılmasına ve ilmî eserlerde adına herhangi bir şekilde atıfta bulunulmasına yasak konulmuştur.

3. Ene Tilibiz

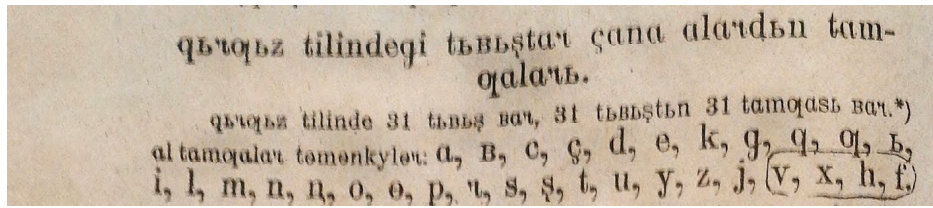
Ene Tilibiz “Ana Dilimiz” adından da anlaşılacağı üzere Kırgızcanın dil öğeleri, kuralları, onların doğru kullanılmasını konularını ele almaktadır. Eser arkası arkasına sıralanmış genel konu başlıklarından oluşmaktadır. Yazar her konu başlığı altında öğretilmesi amaçlanan dilbilgisi ögesini ayrıntılı bir şekilde ele almıştır. Konular Kırgız dilinin çeşitli şair ve yazarlarından dikkatle seçilmiş şiir ve hikaye parçalarının yanı sıra şarkı, ninni gibi çeşitli halk edebiyatı ürünleriyle de örneklenmiştir. Her bir konu için öğretilmek istenen dil ögesine uygun bir veya birden fazla metin seçilmiştir. Metnin hemen ardından metinde öne çıkarılmak istenen dilbilgisi kuralı hakkında “Suroolar cana Kızmatlar” (Sorular ve Ödevler) başlığı altında sorular sorulmuştur. Ardından “Korutundu” (Sonuç) başlığı altında çıkarımlar yapılarak bu dil kuralı hakkında geniş bilgi sunulmuştur.

Elimdeki baskı 1991 yılında Almatı'da K. Dıykanov tarafından hazırlanmış bir tıpkıbasımdır. Kitabın başında K. Dıykanov tarafından kaleme alınmış Kırgızca Kiril harfleriyle eserin içeriğine ve yazara dair kaleme alınmış bir önsöz yer almaktadır. Kitap bu önsözün takiben "Söz, Süylöm, Tı- niş" adlı başlık ile başlamaktadır.

Söz, Süylöm, Tıniş "Söz, Cümle, Nokta": Bu başlık altında cümlelerin tanımı, söz ve cümlelerin ayrımı, söz bitiminde noktanın konması gibi hususlar basit bir şekilde ele alınmıştır.

Muun, Sızıkça, Tıbiş "Hece, Tire, Ses": Hecenin tanımı, hecelemenin nasıl yapıldığı, hecelemede ünlü harflerin rolü ve yazım sırasında satır sonundaki sözün tire işareti ile nasıl bölünüp alt kısma yazılması gerektiği incelenmiştir.

Kırgız Tilindeki Tıbiştar Cana Alardın Tamgaları: "Kırgız Dilindeki Sesler ve Onların Göstergeleri": Bu ana başlık altında öncelikle yeni alfabe üzerinde durulmaktadır.

1) Ündü Tıbiştar, Alardın Özgörüştörü Cana Bölünüştürü "Ünlüler, Değişimleri ve Bölünmeleri": Bu başlık altında Kırgızca'da bulunan 8 ünlü harf "a, e, i, o, ö, u, ü" gösterilmiş ve bu ünlülerden "a, e, o, ö, u, ü" nün "sozulma" yani uzayan (too, töö, saa, uu, tuu, küü, ee), "ı, i" nin "kocogoy" yani uzamayan, katılaştıran ünlüler oldukları belirtilmiştir.

2) Ünsüz Tıbiştar, Alardın Özgörüştörü Cana Bölünüştürü "Ünsüzler, Değişimleri ve Bölünmeleri": Ünsüz harfler, ünsüzün tanımı ve telaffuzlarında ünlülerin gerekliliği üzerinde durulmuştur. K, Ç ve G, Ğ seslerinin Kırgızca'daki kalınlık ve inceliğe dayalı türevleri hakkında bilgi verilmiş, kelimenin bunlardan kalın olanları içermesi durumunda ünlülerin de kalın, inceleri içermesi durumunda ise ünlülerin de ince olacağı belirtilmiştir. Yazar bu dört sesin formları değiştirilmeden söylendikleri için "Kerbez Ünsüzler" yani "kendini beğenmiş ünsüzler" şeklinde adlandırıldıklarını belirtmiştir. Kalın ünsüzler kalın yahut ince ünlü ayırmaksızın birleştikleri için kendilerine "Tetik Ünsüzler" yani "becerikli ünsüzler" denmektedir. Ardından yumuşak "Cumşak" ve sert "Katkalan" ünsüzleri belirtip kelime-deki yerlerine göre söz sonuna gelmeyenleri "Törçüldör" (c, d, g, ğ) diye adlandırır. Ayrıca V, X, H ve F ünsüzlerinin yabancı dillerden gelen kelimelerde bulunduğu bahsedilmiştir.

Söz Cana Sözdün Müçölörü "Söz ve Sözü Oluşturan Ekler": Bu başlık altında ek alıp değişen "müçölömö" (koy, koyçu ...) ve değişmeyen "senek" (eken, ele, dağı, da, en) sözlerin tanımı yapıp örneklerle açıklanmıştır. Ardından bu iki grubu "Ungku" (kök) ve "Müçö" (ek) diye ikiye ayırmıştır. Bu başlık altında "Kurama Sözler" in (Birleşik Sözler) kök ve ekten oluştuğu belirtilir.

Kökleri ise "Calkı, Koşmok, Koş" şeklinde üçe ayırır. Calkı yani tek başına anlam sahibi sözler: at, baş, ögüz, köz, kulak, ooz. Koşmok ise iki calkı sözün birleşimiyle kurulan sözlerdir: ayak + kab: ayakkab. Koş sözler ise yan yana gelip yeni bir anlam kazanan sözleri adlandırmak için kullanılan sözlerdir: bala-bakça, koyçu-kolong gibi.

Ekleri "Kurandı" (türetme eki) ve "Ulandı" şeklinde ikiye böler.

Söz Cana Söz Müçölörün Cazunun Ereceleri "Söz ve Eklerin Yazılış Kuralları": Söz ve eklerin nasıl yazılması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Bu bahis konunun özeti şeklinde bir tablo ile sonlandırılmıştır.

Kurama Sözdördün Bütüşü "Birleşik Sözlerin Bitimi":

Türkçede türetme eki dediğimiz eklerin kök ya da gövdeye eklenmesiyle oluşan sözleri yazar "birleşik söz" olarak adlandırmıştır. Birleşik sözlerin bitiminden kastedilen bu görevde kullanılan yapım ekleridir. Burada kelimeye eklenen ekten çok yapım eki eklenmesi yoluyla ortaya çıkan kelime göz önünde bulundurulduğu için "Birleşik Söz" kavramı kullanılmıştır. Türkçede "birleşik söz"den kastedilen şey bambaşka bir şeydir. Yazar bu ekleri oluştukları ek sayısına göre üç gruba ayırır: Tek, çift ve çok yapım ekli sözler.

1) Calgı Kurandı Sözör "Tek Yapım Ekli Sözler":

Tek yapım ekli sözler de kendi içinde Turaktuu, Ooşmo ve Sıylığışma şeklinde üçe ayrılır.

a) Turaktuu Kurandı "Sabit Yapım Ekleri":

Turaktuu kurandı, kök veya gövdeye eklendiklerinde ünlüleri ünlü uyumuna göre değişen, fakat ünsüzleri ünsüz uyumuna göre değişmeyen yapım ekleridir. Sabit yapım ekleri her biri ayrı başlık altında yazılışları, ünlü uyumuna göre görünüşleri ve işlevleri açısından incelenmiştir.

1. Kurandı "-cı": cılkı-çı, komuz-çu
2. Kurandı "-çıl": uyku-çul, töö-çül
3. Kurandı "-sız": bala-sız, cıt-sız
4. Kurandı "-çan": at-çan, uy-çan
5. Kurandı "-ça": tektir-çe, kürmö-çö
6. Kurandı "-ma": kir-me, süz-mö
7. Kurandı "-bas": cıl-bas, toy-bos

b) Ooşmo Kurandı (Değişken Yapım Ekleri):

Ooşmo kurandı kök ve ek birleşirken, eklendikleri kelimenin son ünsüzüne göre ünsüzü değişen yapım ekleridir. Kırgızca'da Bu başlık altında değişken yapım eklerinin tanımı yapıp bu tanıma giren eklerin görünüşleri ve birleşme halindeki değişimleri incelenmiştir.

1. Kurandı "-day": too-doy, tomuk-tay -day eki Eski Türkçedeki "teg" benzerlik edatının değişmiş halidir.
2. Kurandı "-luu": too-luu, tuugan-duu, at-tuu
3. Kurandı "-laş": orok-toş, ençi-leş, tör-döş
4. Kurandı "-lık": sıy-lık, çong-duk, baş-tık
5. Kurandı "-kıç": sana-gıç, teb-gıç, uç-kuç
6. Kurandı "-kı": bil-gi, kör-gü, köç-kü

c) Sıylığışma Kurandı (Bitişik Yapım Ekleri) :

Sıylığışma kurandı son harfi ünlü olan sözlere eklendiklerinde ortadan bir ünlüsü düşen yapım ekleridir. Bu eklerin kendileri de ünlü harf ile başlar. Dolayısıyla iki ünlü sesin yan yana gelmesi sonucu bir ünlü düşer. Bu Kırgızca'ya özgü bir adlandırmadır. Benzer özellik, örneğin "-ıncı" ekinde (bir-inci, iki-nei) Türkçe için de söz konusu olmakla beraber, sırf bu değişimi temel alan bir sınıflandırma yapılmamıştır. Bu başlık altında bitişik yapım eklerinin tanımı yapılmış, tanıma giren ekler görünüm ve değişimleri açısından incelenmiştir.

1. Kurandı “-ındı”: çaçındı, çeri-ndi
2. Kurandı “-ım”: tişte-m, tat-ım
3. Kurandı “-ış”: çab-ış, cıy-ış, tala-ş
4. Kurandı “-uu”: al-uu, ur-uu, tir-öö (tire-)
5. Kurandı “-ınçı”: beş-inci, altı-ncı

ç) Kerbez Kurandılar (Uyuma Girmeyen Yapım Ekleri)

1) Kurandı “-eke”: boluşeke, biyeke, ata-ke

Kırgızca’da sadece “eke” ve “ke” olmak üzere uyuma girmeyen iki ek vardır. İkisi de çok az kullanılmaktadır.

2) Koş Kurandıluu Sözdör (Çift Yapım Ekli Sözcükler) : cıl-kıçılık, malsızdık.

3) Köb Kurandıluu Sözdör (Çok Yapım Ekli Sözcükler) : basmaçılık, zordukçuluk.

Her iki başlık altında da birden fazla ekle oluşturulan kelimelere kısaca değinilmiştir. Kuruluşları hakkında açıklama yapılmayıp örneklerle yetinilmiştir.

Eser bu bölümle sona ermektedir. Eserin sonunda “Bul kitede canılış basılkan sözdör” başlığı altında yapılan basım hataları sayfa numaraları gösterilmiş, yanlış yazılmış kelimeler bir liste halinde doğru yazımları verilerek gösterilmiştir.

Eserde hiçbir şekilde (cümle başında, noktadan sonra, özel adların yazımında vs.) büyük harf kullanılmamıştır.

Eser yalnızca bir ilmi gramer kitabı niteliğinde değildir. K. Tıstanov eseri birinci kademe okullar için bir ders ve çalışma kitabı şeklinde tasarlamıştır. Bunu konuları işlediği metinleri kavratma yönünde hazırladığı sorulardan, konu sonlarında yer alan ödev niteliğindeki isteklerinden ve dipnotta öğretime verdiği konuyu sınıfta ne şekilde işleyeceğine anlatan talimatından çıkarabiliriz.

Yazar 1931 yılında Ene Tilibiz II (I. baskıç mektepter cana özünçö okuuçu çongdor üçün bilim borboru caktırdı.= Birinci kademe okullar ve kendi kendine öğrenen yetişkinler için bilim merkezi tarafından uygun görülmüştür.) adlı devam niteliğinde bir kitap daha yazmıştır. Bu ikinci kitap Moskova’da basılmıştır.

Bunun dışında 1934 yılında Kırgız Tilinin Morfologiyası (Kırgızcanın Morfolojisi), 1936 yılında Kırgız Tilinin

Sintaksisi (Kırgızcanın Söz Dizimi) adlı eserleri kaleme almıştır.

SONUÇ

Türk dünyasında ortak bir anlaşma diline yaklaşma anlamında en azından görsel farklılığı ortadan kaldırıp belirli bir anahtar buluşma, Türkçenin yapısına en uygun alfabe ile yazılmasını sağlama, ayrıca modern dünyayla bütünleşme çabalarının da bir sonucu olarak alfabe değişimi kararı alınmıştır. Bununla birlikte süreç her yerde aynı şekilde işlememiştir. Arap alfabesinin Türkçeyi göstermekte yetersiz olduğu gerekçesiyle Latin alfabesine geçilmişken Sovyetler Birliğinin dönem politikaları gereği birlik üyesi ülkeler kısa bir süre sonra Kiril alfabesine geçmek zorunda kalmıştır. Tıstanov bu süreçte öncü rolüyle alfabe değişiminin mimarı olmuş ancak şimşekleri üzerine çekmesinin bedelini ödemiştir. Yazdığı eser Kırgızcanın Latin harflerine geçişinde rehber olmuştur.

Kaynaklar

1. SERTKAYA Osman Fikri, *Göktürk Tarihinin Meseleleri, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, Ankara 1995.*

2. TEKİN Talat, *Tarih Boyunca Türkçenin Yazımı, Simurg Yayınları, Ankara 1997.*

3. DEMİREL Ömer Faruk, *1. Türkoloji Kongresi ve Menzel, 1926 Bakü Türkoloji Kongresinin 70. Yıl Dönümü Toplantısı, TDK, s. 27-65, Ankara 1999.*

4. GÜNDOĞDU Abdullah, *Kırgızistan: Dün, bugün, yarın. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi Sayı 15 Güz 2011*

5. SADOĞLU, Hüseyin (2003), *Türkiye’de Ulusçuluk ve Dil Politikaları, Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.*

6. KORKMAZ, Zeynep (1963), *Türk Dilinin Tarihî Akışı İçinde Atatürk ve Dil Devrimi, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Yayınları, Ankara.*

7. LEVEND, Ağâh Sırrı (1972), *Türk Dilinde Gelişme ve Sadeleşme Evreleri, TDK, Ankara.*

8. TINISTAN UULU, Kasım. *Ene Tilibiz (Kırgız tilindegi tıbtardı cana söz bütüştörün tanıtıkç kitedp) (Canı Tamga Menen Birinci Basılışı), Frunze: Kırgızistan Devlet Matbaası 1928, 67 sayfa.*